

Teamgids voor Meertaligheid po (1)

Wijzer in het curriculum

Verken met je team hoe je
meertaligheid op school een
plek geeft

September 2022

slo

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2022 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteurs:

Inge Jansen, Liesbeth Pennewaard

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 484 0840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN

1.8050.828

Toelichting Teamgids Meertaligheid po

Als je de Teamgids Meertaligheid hebt geopend, wil je graag met je collega's kennis en inzicht opdoen over hoe je meertaligheid een plek geeft in je onderwijs. Met deze Teamgids ontstaat positieve aandacht voor meertaligheid op school, ook buiten het team.

Waarom zou je aan de slag gaan met de Teamgids?

1. Je werkt op school samen met je team op je eigen tempo.
2. Je hebt er geen externe partijen bij nodig, de agenda reikt alles aan.
3. Het is praktisch en je gaat meteen aan de slag. Tussen bijeenkomsten door onderzoek je iets in je eigen praktijk of probeer je iets uit.
4. Het proces is gericht op veel delen, ontwikkelen en uitproberen: een manier van werken die bijdraagt aan duurzame onderwijsontwikkeling.

Er is tijdens de bijeenkomsten geen externe begeleider aanwezig. Maar geen zorgen, dat is ook niet nodig. Alles wat je nodig hebt om het proces goed te kunnen doorlopen, is de agenda met bijbehorende materialen en een voorzitter.

Dit doet de voorzitter

Deze persoon organiseert vier bijeenkomsten van anderhalf tot twee uur, bereidt elke bijeenkomst voor en zorgt dat alles daadwerkelijk gebeurt wat op de agenda staat. De agenda's zijn zo beschreven dat de voorzitter de teksten voor kan lezen.

Ben jij de voorzitter? Dan zorg je dat:

- elk teamlid een uitdraai van de hele agenda van de bijeenkomst heeft, zodat ze kunnen meelesen;
- alle bijlagen van de agenda bij de hand zijn tijdens de bijeenkomst zoals beschreven;
- alle links zijn gecheckt;
- de agenda wordt uitgevoerd zoals bedoeld.

Wat verwachten we van het team?

Als team ben je verantwoordelijk voor het doorlopen van het proces en de opbrengsten ervan. Je zorgt dat je na afloop een gezamenlijk idee hebt over wat meertaligheid is en wat het betekent voor alle leerlingen. Je verkent ook hoe meertaligheid op school een plek kan krijgen. De komende tijd blijft het pionieren, je probeert veel uit en je stelt steeds weer bij. Wat werkt wel, wat ga je anders doen?

De eerste bijeenkomst

Meertaligheid verkennen

Nog even voor we beginnen: het doel van deze eerste bijeenkomst is het verkennen van het begrip meertaligheid, ontdekken hoe meertalig je zelf bent, hoe meertalig je leerlingen zijn en wat het belang is van positieve aandacht voor meertaligheid.

Als team verdiep je je in meertaligheid en hoe je dat in je lespraktijk vormgeeft. Iedere context is anders, dus je bekijkt als team wat meertaligheid voor jullie en je school betekent. We vragen je dan ook regelmatig om even in de luchtballon te stappen, om te ontdekken wat meertaligheid op schoolniveau voor je curriculum betekent.

1 Meertaligheid verkennen

(30 minuten)

Dan nu de eerste belangrijke vraag. Wat is meertaligheid eigenlijk?

Er wordt veel geschreven en gesproken over meertaligheid. In bijlage 1 vind je een overzicht van uitspraken. De voorzitter heeft voor iedereen een set kaartjes met de uitspraken geprint en laten uitknippen. Pak het als volgt aan:

- Lees voor jezelf de uitspraken en maak een top drie van de uitspraken die passen bij hoe jij denkt over meertaligheid.
- Leg de uitkomsten naast elkaar en bespreek ze met het team.
- Stel nu samen een nieuwe rangorde vast van alle individueel gekozen uitspraken.
- Formuleer op basis van het gevoerde gesprek met elkaar een eerste omschrijving van meertaligheid en typ deze in het document Teambeelden - bijlage 2. Deze voorlopige omschrijving ga je in de loop van deze en volgende bijeenkomsten bijstellen. Het gaat niet om goed of fout, maar om wat je als team belangrijk vindt.
- Beantwoord ook de verdiepingsvragen.

Sla het document Teambeelden op en vul het tijdens elke bijeenkomst aan. Zo bouw je aan je gezamenlijke teambeelden over meertaligheid, die als stip op de horizon dienen.

Tip

Ben je benieuwd wanneer deze uitspraken zijn gedaan? Selecteer dan de onzichtbare tekst van het kaartje met de titel 'bronnen' en maak de letters zwart.

2 Talenpaspoort maken

(30 minuten)

Nu je hebt omschreven wat meertaligheid is, is het aardig om te bekijken hoe meertalig je zelf bent. Je gaat een talenpaspoort maken. Dat maakt zichtbaar welke talen je wanneer, in welke situaties en met welke mensen gebruikt. De voorzitter heeft een talenpaspoort - bijlage 3 - voor ieder van jullie gekopieerd en een doos kleurenpotloden gehaald. Je ziet in het talenpaspoort drie poppetjes staan. Dat ben jij in verschillende fases in je leven. Hieronder lees je de stappen om tot een talenpaspoort te komen.

Stap 1 Welke talen gebruik je?

Achterhaal bij jezelf wanneer je welke talen gebruikt hebt in verschillende fases in je leven. Welke talen en dialecten spreek je, in welke talen lees je? In welke talen kijk je films, series? In welke talen droom je? Welke talen gebruik je in het buitenland? Wat is je associatie met de taal? Bedenk welke kleur je aan welke taal geeft. Denk zo breed mogelijk.

Stap 2 Kies een taal

Geef elke taal in een andere kleur een plek in de drie poppetjes in je talenpaspoort. Voel je vrij om het weer te geven, zoals je het zelf ervaart.

Stap 3 Wat valt op?

Schrijf een woord of zin op die jouw figuren typeert. Schrijf in een woord of zin op wat jou opvalt aan je talenpaspoort.

Stap 4 Presenteer je talenpaspoort

Hang de talenpaspoorten naast elkaar aan de muur. Licht om de beurt je talenpaspoort toe.

Tip

Hang de talenpaspoorten op in de docentenkamer, dat lokt vragen en verhalen uit. Zo ontstaat het gesprek over meertaligheid ook buiten het team.

3 Tijd om de beschrijving aan te passen – optioneel

(10 minuten)

Nu je de verhalen van collega's hebt gehoord, wil je als team wellicht de omschrijving van meertaligheid aanpassen. Dat kan in het document Teambeelden. En we hebben nog een aanvullende vraag: hoe meertalig is het team?

Volgens ons denk je na deze opdracht al aan je leerlingen. Hoe meertalig zijn jouw leerlingen eigenlijk? Aan het einde van deze bijeenkomst kies je een activiteit waarmee je dat gaat onderzoeken.

Maar voordat we de leerlingen gaan bevragen, geven we je nog wat achtergrondinformatie over meertaligheid, zodat je goed voorbereid het gesprek met je leerlingen kunt voeren.

4 Klaar voor een test?

(20 minuten)

De voorzitter mag ook meedoen. Hij heeft de PowerPointpresentatie al gezien, maar de antwoorden nog niet. Dat komt omdat we de letters van de dia waarin het antwoord staat, wit hebben gemaakt. Als je de tekst selecteert en zwart maakt, kun je het lezen. Wil je je verder verdiepen? De gebruikte bronnen vind je in de notitieruimte in de PowerPointpresentatie.

Maak je er een wedstrijd van? Geef dan iedereen per goed antwoord een punt. Bedenk wel of je dat wilt, want de winnaar wordt dan als expert gezien! Je kunt ook gaan voor het groepsresultaat.

Wil je als team de omschrijving van meertaligheid aanpassen op basis van de waar/niet-test? Dat kan in het document Teambeelden in bijlage 2. En we stellen nog een vraag. Wat is voor je team het belang van positieve aandacht voor meertaligheid op school?

Je zult elkaar ondertussen vragen hebben gesteld die je nog niet kunt beantwoorden. We vragen je deze vast te houden. Noteer ze onderaan in het document Teambeelden. Kun je ze aan het einde van de Teamgids nog niet beantwoorden? Mail ze dan naar i.jansen@slo.nl.

5 Praktijkopdracht voorbereiden

(10 minuten)

In deze bijeenkomst hebben jullie het begrip meertaligheid met elkaar verkend. Voor de volgende bijeenkomst kies je een van de twee praktische opdrachten, waarmee je in de praktijk verkent hoe je positieve aandacht geeft aan meertaligheid.

Tip

Stimuleer elkaar om resultaten van de praktijkopdrachten op te hangen in de klas of in de school. Zo laat je zien dat alle talen welkom zijn op school.

Kies een van de volgende twee praktische opdrachten – bijlage 4.

1. Maak een talenpaspoort met je leerlingen. Gebruik hiervoor de opdracht die je zelf hebt gedaan, of een variant.
2. Voer een klassengesprek op basis van een woordwolk, waarin je de thuistalen van je leerlingen en de rol van de talen in hun leven inventariseert.

Wil je een overzicht van de talen in je klas? Op basis van het talenpaspoort of het klassengesprek kun je een klassenbeeld maken. Zie [deze uitleg](#) met voorbeeld. Wat valt je op?

Bespreek met elkaar wie welke activiteit kiest, waar je op focust en met welk doel. Schrijf dit op in je eigen plan van aanpak - bijlage 5. Geef je zelf geen les? Bespreek dan met een collega wanneer je komt observeren. Neem de opbrengsten en observaties mee naar de tweede bijeenkomst. We starten dan met een terugblik.

6 Kijk-luister-leesvoer

(5 minuten)

Om te kijken

[Klokhuisaflevering](#) over tweetaligheid.

Om te luisteren

[Podcast van Sharon Unsworth](#), taalwetenschapper aan de Radboud Universiteit, over allerlei onderwerpen rondom meertaligheid.

Om te lezen

Het artikel [Meertaligheid brengt rijkdom in je klas](#) van Nuffic.

Tip

Lees, hoor of zie je iets interessants? Deel het met je collega's!

Overzicht voor de voorzitter

Ben jij de voorzitter?

Dan ben jij de persoon die de bijeenkomsten uitvoert zoals de agenda aangeeft. Verder zorg je dat:

- je de bijeenkomsten organiseert met voldoende tijd ertussen om de praktijkopdracht uit te voeren;
- elke teamlid een uitdraai heeft van de agenda van de bijeenkomst;
- alle bijlagen van de agenda bij de hand zijn tijdens de bijeenkomst zoals beschreven;
- links even zijn gecheckt;
- je de agenda voorleest tijdens de bijeenkomst.

Je staat er niet alleen voor

Je bent als team samen verantwoordelijk voor het doorlopen van het proces en de opbrengsten ervan. Zo zorg je er samen voor dat jullie na afloop een goed beeld hebben van de meerwaarde en mogelijkheden van meertaligheid in je lespraktijk.

Agendapunten bijeenkomst 1	Duur	Doel	Bijlagen Nummers staan in de voetnoot
Welkom	5 min	Iedereen ontvangt de agenda	De agenda zonder bijlagen
1. Meertaligheid verkennen	25 min	Inzicht in de term meertaligheid en een gemeenschappelijke taal ontwikkelen	Bijlage 1: 1 x printen pp en de kaartjes uitknippen Bijlage 2: document Teambeelden digitaal bijhouden
2. Talenpaspoort maken	25 min	Inzicht in de eigen meertaligheid en die van het team	Bijlage 3: 1 x printen pp
3. Tijd om beschrijving aan te passen	10 min	Werkdefinitie van meertaligheid aanpassen	Document Teambeelden
4. Klaar voor een test?	20 min	Inzicht in het belang van meertaligheid	PowerPoint
5. Praktijkopdracht	10 min	Voorbereiden van de praktijkopdracht	Bijlage 4: 1 x printen pp Bijlage 5: 1 x printen pp

Bijlage 1 Overzicht van uitspraken

Van den Branden

Mensen zijn meertalig als ze de competentie hebben om meer dan één taal te begrijpen en te produceren, of als ze meerdere talen regelmatig gebruiken.

Delarue

Iedere persoon is meertalig. Een persoon komt namelijk in diverse contexten terecht. In deze diverse contexten hebben ze verschillende talen of taalvariëteiten nodig om zich uit te kunnen drukken.

Peters

Mensen zijn meertalig als ze opgroeien met twee of meer talen.

Sridhar

Meertaligheid is het kennen of gebruiken van meer dan één taal.

naar Skutnabb

Mensen zijn twee- of meertalig als ze kunnen functioneren in twee of meerdere talen, in overeenstemming met de sociaal-culturele vereisten van een gemeenschap op het niveau van een moedertaalspreker.

Sorensen

Een meertalig persoon is een persoon die drie, vier of meer talen kent.

Macnamara

Om twee- of meertalig te zijn, moeten mensen in de andere talen dan de moedertaal een minimale vaardigheid hebben in ten minste een van de vier talige vaardigheden (luisteren, spreken, lezen of schrijven).

Penninx e.a.; Van Gelder & Visser

Mensen zijn twee- of meertalig wanneer ze afwisselend meer dan één taal gebruiken voor interactie met gesprekspartners.

Muysken

Meertaligheid is het vermogen van de mens om meerdere taalvariëteiten te beheersen en de wil om zich met die variatie te onderscheiden.

Forelquist

Mensen zijn twee- of meertalig als ze kunnen spreken in meer dan één taal.

Leopold

Mensen zijn twee- of meertalig als ze regelmatig blootgesteld worden aan twee of meer talen vanuit de media of vanuit de discours (omgeving). Het beheersingsniveau is niet van belang.

Nederlof & Smit

Iemand die gedurende een bepaalde fase in zijn of haar ontwikkeling een substantieel deel van de tijd blootgesteld is aan twee of meerdere talen is meertalig.

Nortier

Twee- of meertalige sprekers zijn sprekers die in hun dagelijks leven meer dan één taal zinvol en vloeiend gebruiken in de daarvoor geëigende omstandigheden.

Bloomfield

Een persoon is twee- of meertalig als die persoon het moedertaalniveau heeft in twee of meerdere talen.

...

Een persoon is

Bronnen (1)

Bronnen (2)

Bijlage 2 Teambeelden

Datum:	Versie:
Omschrijving van meertaligheid	
Hoe beschrijf je meertaligheid?	
Verdiepingsvragen bijeenkomst 1	
1. Als je bovenstaande op je team betreft. Hoe meertalig is je team?	
2. Wat is voor je team het belang van positieve aandacht voor meertaligheid op school?	
Verdiepingsvragen bijeenkomst 2	
3. Welke inzichten hebben de praktijkopdrachten opgeleverd die je meeneemt in het vervolg?	
4. Wat zegt je beschrijving over de vaardigheden van leerlingen? Wat kunnen de leerlingen dan als het gaat om gesprekken voeren, schrijven, lezen, luisteren?	
5. Wat vind je mooi aan talensensibilisering en wat neem je mee?	

Verdiepingsvragen bijeenkomst 3	
6. Welke inzichten hebben de praktijkopdrachten opgeleverd die je meeneemt in het vervolg?	
7. Wat vind je mooi aan FML en wat neem je mee?	
Verdiepingsvragen bijeenkomst 4	
8. Welke inzichten hebben de praktijkopdrachten opgeleverd die je meeneemt in het vervolg?	
9. Welke uitspraken heeft de taart opgeleverd die je niet wilt vergeten?	
10. Welke ideeën van de video werken aan taal verdienen een plek in je onderwijs?	

<p>11. We waarderen het gebruik van talige diversiteit. We maken de talen zichtbaar.</p> <p>We zetten talige diversiteit in als middel om het welbevinden van leerlingen te ondersteunen. Leerlingen krijgen de ruimte om hun taal mee te nemen in de klas.</p> <p>We laten talige diversiteit aan bod komen als kennismaking met andere talen en taalvarianten. We dragen zorg voor een open houding naar verschillende culturen.</p> <p>We stimuleren het gebruik van talige diversiteit via onze leeractiviteiten en we moedigen leerlingen aan hun talen te benutten. Ze leren daarbij welke strategieën ze kunnen inzetten.</p>	<p>Bijvoorbeeld door:</p> <p>Bijvoorbeeld door:</p> <p>Bijvoorbeeld door:</p> <p>Bijvoorbeeld door:</p>
<p>12. Wat brengt meertaligheid alle leerlingen van je school?</p>	

<p>Hier parkeer je de vragen die je nog gaat beantwoorden</p>
<p>1. ...</p> <p>2. ...</p> <p>3. ...</p>

Bijlage 3 Talenpaspoort leraar

Bijlage 4 Praktijkopdrachten

Opdracht 1 Maak een taalportret met je leerlingen

Gebruik de opdracht die je zelf hebt gedaan, of kopieer de variant hieronder. De werkwijze is hetzelfde. Heb je een kleuterklas? Dan is [deze opdracht](#) geschikter.

Opdracht 2 Voer een klassengesprek op basis van een mindmap

Breng eerst de (thuis)talen van je leerlingen in beeld en de rol van de talen in hun leven met behulp van een mindmap.

Ga voordat je de mindmap maakt, als opwarmer, met elkaar in gesprek over hun meertalige achtergrond. Stel vragen als:

- In welke taal droom je?
- In welke taal word je boos?
- In welke taal reken je?

Geef dan elke leerling een mindmap met de vraag deze in te vullen.

Tip

Kies ervoor om leerlingen een eigen mindmap te laten maken.

Het hangt af van de leeftijd van je leerlingen of je de vragen op de mindmap op voorhand toelicht, of tijdens het invullen vragen beantwoordt.

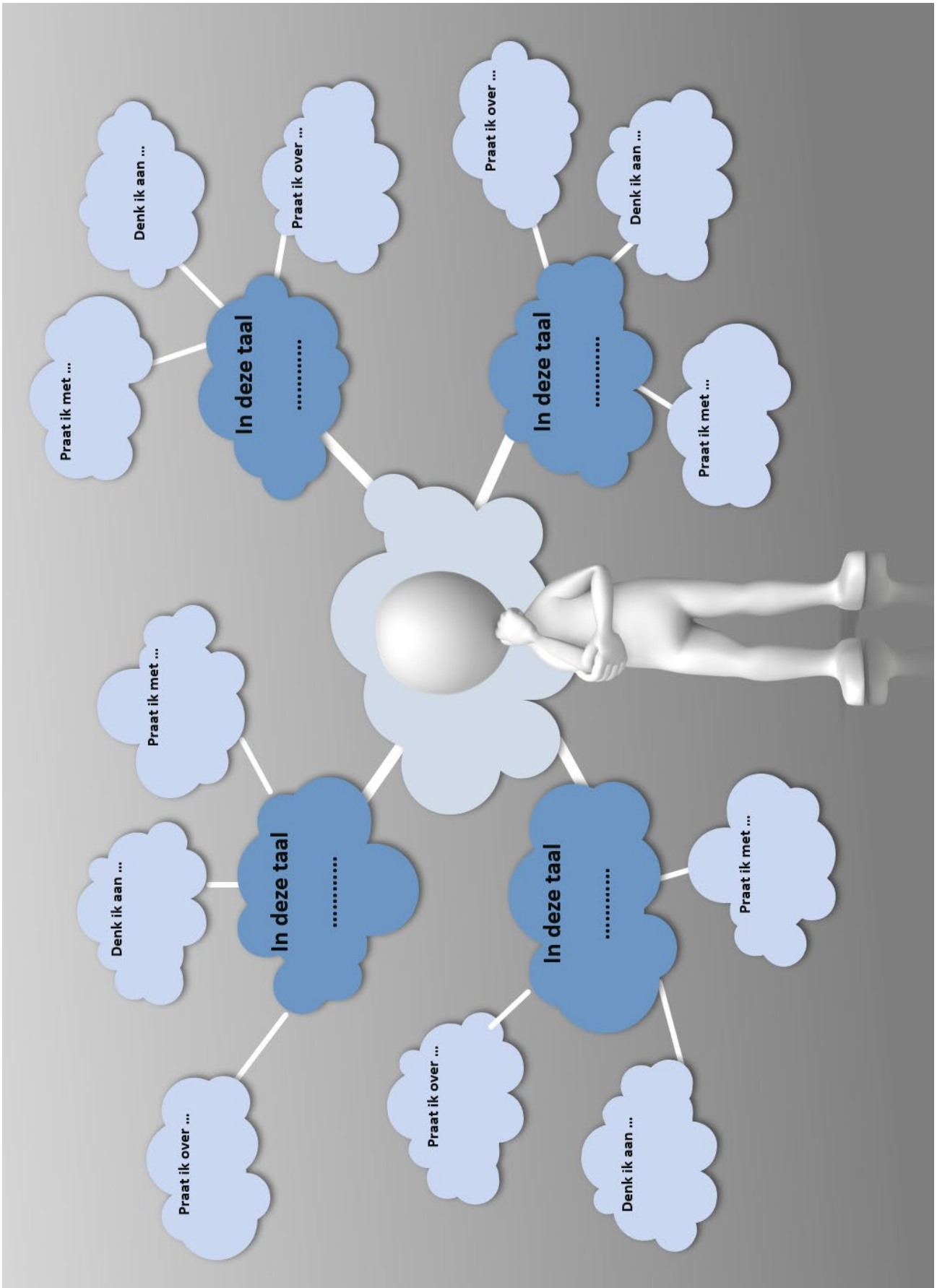
Als alle leerlingen klaar zijn, stel je ze nog een aantal vragen ter inspiratie. Kies uit onderstaande of bedenk een eigen vraag.

In welke taal:

- denk je na?
- praat je met dieren?
- vertel je elkaar geheimen?
- ...

Laat leerlingen op geheel eigen wijze hun antwoord visualiseren op hun mindmap.

Kies ervoor om klassikaal het resultaat te bespreken of vraag leerlingen in tweetallen elkaars mindmap toe te lichten. Vanzelfsprekend zijn er meer gespreksvormen waarop je de mindmaps met elkaar kunt bespreken.

Bijlage 5 Mijn plan van aanpak

Naam:	Datum:
Planning komende periode	
1. Welke praktische opdracht ga ik uitproberen?	
2. Met welke focus en met welk doel?	
3. In welke klas ga ik die inzetten?	
4. Wanneer?	
5. Hoe pak ik het aan in de klas?	
6. Waar ga ik op letten?	
7. Tips van mijn collega's die ik heb ontvangen na mijn toelichting op mijn plan	
Terugkoppeling naar ons team – in bijeenkomst 2	
8. Wat ging goed?	
9. Waar liep ik tegenaan?	
10. Welke tips heb ik voor mijn collega's?	